TEITHIAU DAD-DDOFI

Ein gweledigaeth ar gyfer brithwaith o ddad-ddofi ar draws 30% o Brydain

REWILDING BRITAIN

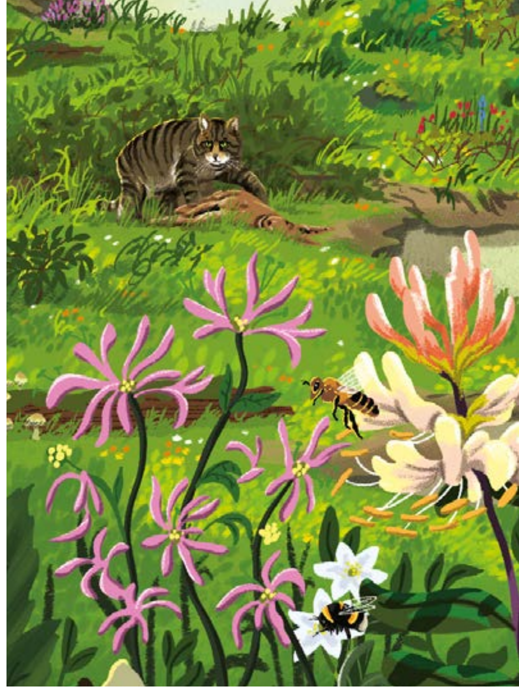

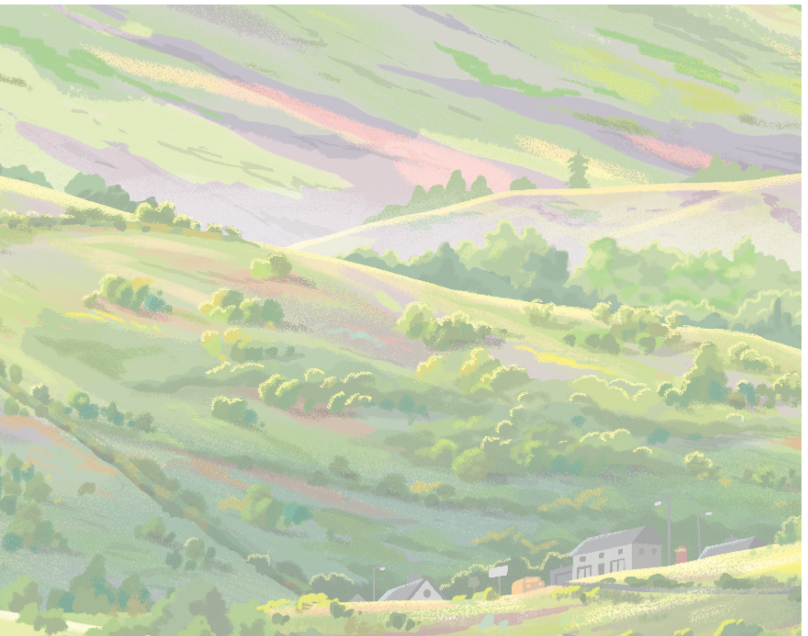

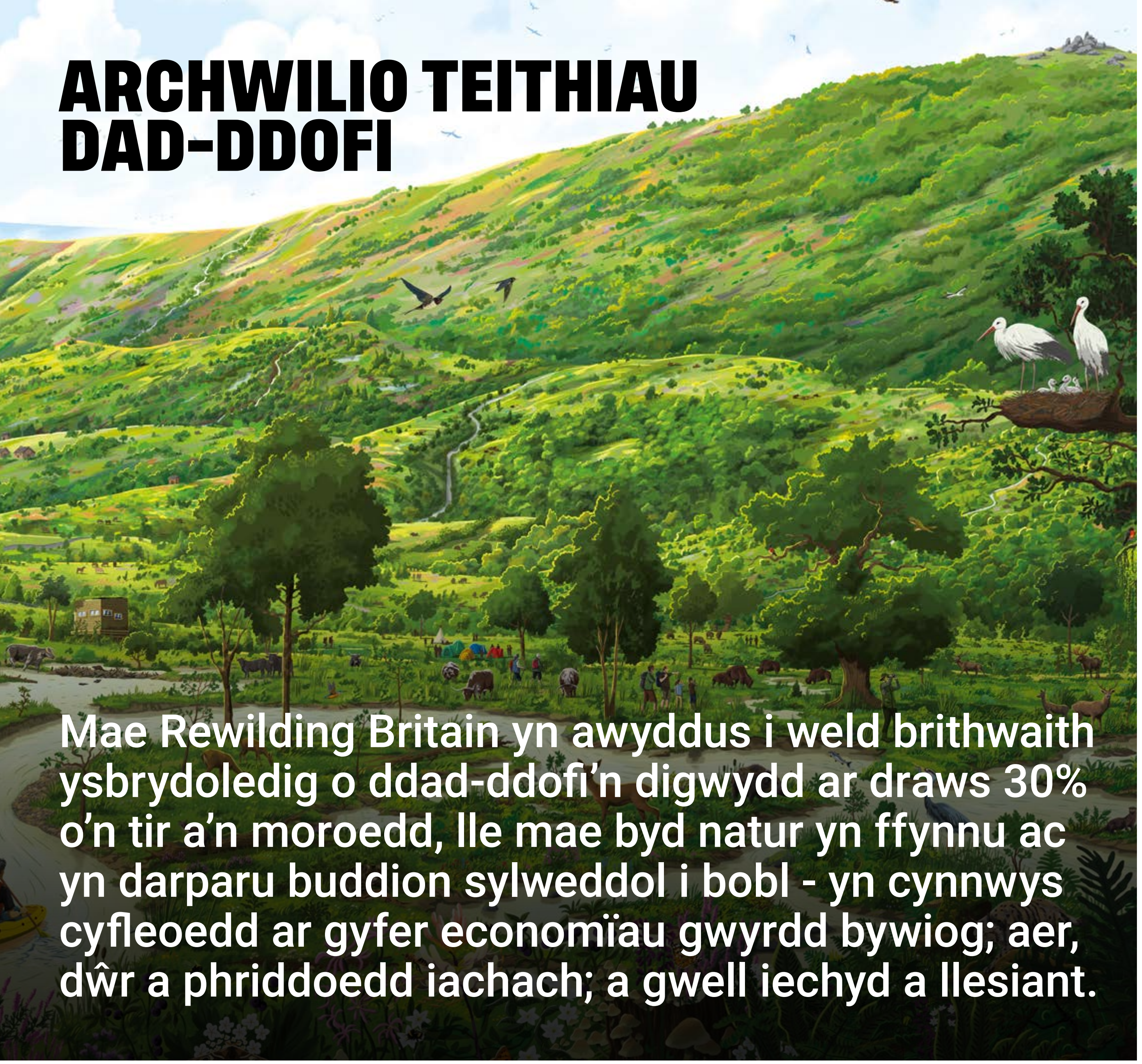

ARCHWILIO TEITHIAU DAD-DDOFI

Mae Rewilding Britain yn awyddus i weld brithwaith ysbrydoledig o ddad-ddofi'n digwydd ar draws 30% o'n tir a'n moroedd, lle mae byd natur yn ffynnu ac yn darparu buddion sylweddol i bobl - yn cynnwys cyfleoedd ar gyfer economïau gwyrdd bywiog; aer, dŵr a phriddoedd iachach; a gwell iechyd a llesiant.

Yr hyn sydd wrth wraidd dad-ddofi yw'r pwyslais ar adfer prosesau naturiol, megis afonydd sy'n llifo'n rhydd neu berthnasoedd rhwng y rheibiwr a'r ysglyfaeth a, lle bo'n briodol, rhywogaethau coll - gan eu galluogi i greu brithweithiau deinamig o gynefinoedd sy'n newid yn gyson.

Mae'n dod â phobl a chymdeithasau ynghyd i ddod o hyd i ffyrdd o weithio, byw a ffynnu o fewn ecosystemau llewyrchus ac iach. Drwy gydnabod y gall rhoi blaenoriaeth i fyd natur fod yn hynod gynhyrchiol o ran defnydd tir, mae dad-ddofi'n gallu bod o gymorth i ni symud at ddyfodol carbon isel sy'n gyfoethog o ran natur wrth sicrhau buddion gwirioneddol heddiw a gynhyrchwyd yn lleol.

Gall dad-ddofi ddigwydd ar draws amryw o ddulliau. Mae'r rhain yn ddibynnol ar sut ac i ba raddau y mae byd natur yn cymryd yr awenau a chânt eu tywys gan y gymuned, y cyd-destun a'r diwylliant lleol. Nod y darlun a'r diagram canlynol yw rhoi ymdeimlad o'r 'sbectrwm' o ddad-ddofi hwn a sut mae'n bosibl iddo edrych yn ymarferol.

Mae blaenoriaethu byd natur fel y defnydd mwyaf cynhyrchiol o'r tir ar draws ardaloedd dad-ddofi yn cyflawni sawl budd cymdeithasol, economaidd ac ecolegol.

BUDDION CYMDEITHASOL

- Cyfranogiad cymunedol ystyrlon wrth wneud penderfyniadau
- Cydlyniad cymunedol ac ymdeimlad o le
- Lechyd a llesiant
- Mynediad cynhwysol at natur fwy gwyllt
- Cyfleoedd addysgol

BUDDION ECONOMAIDD

- Amrywiaeth lewyrchus o fentrau seiliedig ar natur
- Bywoliaethau a ffrydiau refeniw wedi'u hamrywiaethu
- Cynhyrchu bwyd, pren ac adnoddau eraill
- Adfywiad economaidd lleol

BUDDION ECOLEGOL

- Adferiad ecosystemau a bioamrywiaeth
- Dal/storio carbon a gwydnwch hinsawdd
- Lliniaru rhag llifogydd
- Priddoedd sefydlog ac iach
- Ansawdd dŵr a'i ddal

ARDALOEDD LLED WYLLT

Mae'r ardaloedd lled wyllt hyn yn cefnogi ystod amrywiol o ddefnydd tir a mentrau naturiol a arweinir gan brosesau wrth alluogi byd natur i wella a ffynnu.

LEFEL 1

Mae gweithgareddau adfer yn sbarduno prosesau naturiol, a all fod yn gyfyng o ran graddfa ond o gymorth i ddarparu cysylltedd. Mae rheolaeth, fel pori lled wyllt, wedi'i harwain yn naturiol gan brosesau. Defnyddir rhai gweithgareddau rheoli gweithredol, e.e. dolydd gwair, i gynnal cynefinoedd prin. Mae mentrau seiliedig ar natur a chynhyrchiant bwyd a phren etc., yn ffynnu.

LEFEL 2

Mae gweithgareddau adfer yn dod yn eu blaenau a rhoddir ystyriaeth i adfer rhywogaethau coll. Mae amrywiaeth gytbwys o lysysyddion yn dychwelyd. Caiff bridiau gwydn eu defnyddio hyd nes bydd llysysyddion brodorol yn bresennol. Rhoddir blaenoriaeth i adfywiad naturiol, ac mae pobl leol yn cymryd rhan weithredol mewn gweithgareddau dad-ddofi.

LEFEL 3

Mae brithweithiau deinamig o gynefinoedd yn ymddangos drwy adfywiad ac olyniaeth naturiol. Mae llysysyddion amrywiol sy'n crwydro'n rhydd yn creu patrymau naturiol o aflonyddwch yn y dirwedd. Mae rhywogaethau coll yn cael eu hailgyflwyno. Mae cyfleoedd cyflogaeth lleol a ffrydiau incwm amrywiol yn cefnogi adfywiad cymunedol.

ARDALOEDD DAD-DDOFI CRAIDD

Mae byd natur yn gwneud ei orau i annog newidiadau yn yr ardaloedd dad-ddofi craidd hyn.

LEFEL 4

I raddau helaeth, mae gwe fywyd byd natur wedi'i hadfer ar draws tirweddau eang sydd wedi'u cysylltu gyda'i gilydd. Mae'r mwyafrif o lysysyddion yn 'wyllt' ac yn gallu dangos ymddygiad heidiol a phori naturiol. Mae'n bosibl y bydd angen cwlingo ychydig lle nad oes ysglyfaethwyr yn bresennol. Mae ystod o 'fentrau gwyllt' yn tynnu sylw pobl drwy ddefnyddio egwyddorion 'gadael dim ar ôl'.

LEFEL 5

Mae'r we fywyd lawn wedi'i hadfer, yn cynnwys ysglyfaethwyr mwy fel lyncs. Mae llysysyddion mawr yn gallu dangos ymfudiad naturiol a grymoedd heidiol. Mae amrywiaeth eang o bobl yn cymryd rhan weithredol mewn natur wyllt ac yn cael profiad ohoni. Mae cymunedau lleol yn chwarae rhan allweddol mewn llywodraethu, goruchwylio a gwarchod y tir.

EGLURO LEFELAU DAD-DDOFI

	ARDALOEDD LLED WYLLT			ARDALOEDD DAD-DDOFI CRAIDD	
	LEFEL 1	LEFEL 2	LEFEL 3	LEFEL 4	LEFEL 5
RHEOLAETH NATURIOL A ARWEINIR GAN BROSESAU	Mae gweithgareddau adfer yn sbarduno adferiad. Cynhyrchiant naturiol a arweinir gan brosesau, e.e. cig a phren. Rhywfaint o reoli cadwraeth.	Mae gweithgareddau adfer (e.e. i adfer afonydd sy'n llifo'n rhydd) a chynhyrchiant naturiol a arweinir gan brosesau yn parhau. Mae rheoli cadwraeth yn lleihau.	Mae rheoli ac echdynnu (e.e. cig a phren) yn lleihau. Mae'r ddau'n canolbwyntio ar wella prosesau naturiol.	Mae lefel sylfaenol o reolaeth yn cael ei chynnal. Cynhelir gweithgareddau echdynnol lle bo hynny'n hanfodol yn unig, e.e. cwlingo ceirw pan nad oes ysglyfaethwyr yn bresennol.	Mae natur yn gofalu drosti'i hun, gyda phrosesau naturiol wedi'u hadfer. Mae ymyrraeth sylfaenol a seilwaith nad yw'n hanfodol yn cael eu dileu.
POBL A CHYMUNEDAU	Mae cymunedau lleol yn chwarae rhan gynyddol mewn penderfyniadau dad-ddofi, a chanddynt ymdeimlad o berchnogaeth ohonynt, ac mae hyn yn cyflawni buddion cyffredin. Mae pobl yn ymgysylltu â natur fwy gwyllt a chanddynt fynediad at gyfleoedd hamdden, addysgol a gwirfoddol.			Mae gan gymunedau lleol ran ystyriol mewn llywodraethu, goruchwylio a gwarchod y tir yn yr hirdymor. Mae gan bobl fynediad cynhwysol i fwynhau natur wyllt.	
ECONOMÏAU SEILIEDIG AR NATUR	Mae modelau busnes seiliedig ar natur yn cynnal swyddi lleol ar y tir (e.e. rheolwyr stoc, rheolwyr helwriaeth/bywyd gwyllt, rheolwyr ceirw, coedwigwyr) ac yn creu bywoliaethau newydd (e.e. addysg, twristiaeth, ecoleg). Mae cynhyrchion cigoedd a choedwigoedd gwyllt/lled wyllt yn cael eu cynhyrchu. Mae ffrydiau incwm newydd yn ymddangos, megis arian cyhoeddus a chredydau carbon/natur. Mae cymunedau lleol yn cael eu hamrywiaethu a'u hadfywio fel rhan o drawsnewidiad gwledig teg.			Mae ystod o fentrau gwyllt yn cyflogi pobl leol, yn y sector twristiaeth, addysg, ymchwil a llesiant er enghraifft. Os yw cwlingo'n angenrheidiol, mae helfeydd cymunedol yn cynhyrchu cig gwyllt. Mae pob gweithgaredd yn defnyddio egwyddorion 'gadael dim ar ôl'.	
PORI A BLAENBORI	Mae'r ffocws ar adfer y cydbwysedd a'r amrywiaeth o lysysyddion mawr drwy ddefnyddio pori a blaenbori naturiol. Caiff bridiau gwydn o wartheg, merlod a moch eu defnyddio yn lle rhywogaethau coll os oes angen. Mae pob un yn dangos ymddygiad a grymoedd heidiol crwydro'n rhydd naturiol.			Mae llysysyddion mawr amrywiol sy'n crwydro'n rhydd yn bresennol, gyda'r nifer leiaf o fridiau eraill yn cael eu defnyddio yn eu lle. Maent yn arddangos grymoedd heidiol naturiol ac ychydig iawn o ymyrraeth sydd ei angen.	Mae'r ystod lawn o lysysyddion gwyllt mawr sy'n crwydro'n rhydd yn ei lle, sy'n arddangos ymfudiad naturiol ac ymddygiad a grymoedd heidiol.
RHYWOGAETHAU	Mae'r ffocws ar gynyddu helaethrwydd ac amrywiaeth y rhywogaethau. Mae ailgyflwyno, trawsleoli ac atgyfnerthu rhywogaethau coll yn digwydd, lle bo'n briodol. Derbynnir y gall rhai rhywogaethau ddirywio mewn niferoedd yn yr ardal leol.			I raddau helaeth, mae helaethrwydd ac amrywiaeth rhywogaethau wedi'u hadfer, ond mae'n bosibl y bydd rhai ysglyfaethwyr mwy neu lysysyddion brodorol yn absennol.	Mae'r we fwyd lawn (system droffig) wedi'i hadfer, gan ddod â gwydnwch ecosystem. Mae ysglyfaethwyr brodorol mawr a rhywogaethau hanfodol yn eu lle.
COETIR A CHOEDWIGAETH	Mae adfer a chreu coetir brodorol yn hollbwysig. Rhoddir blaenoriaeth i adfywiad naturiol, ac ni fydd plannu coed â chymorth yn digwydd, ac eithrio lle bo angen. Caiff planhigfeydd rhywogaethau unigol eu troi'n goetiroedd naturiol, cymysg. Mae arferion coedwigaeth naturiol a arweinir gan brosesau - fel prysgoedio yn absenoldeb afancod neu goedwigaeth gorchudd parhaus - yn cynhyrchu cynhyrchion pren a choed. Mae'r angen am reolaeth weithredol yn lleihau.			Cynhelir lefel sylfaenol o reolaeth dim ond os yw hynny'n hanfodol i gefnogi prosesau naturiol. Ni chaiff pren ei echdynnu a chaiff pren marw ei adael i bydru'n naturiol.	Mae'r prosesau a'r grymoedd coetir naturiol yn gwbl weithredol. Nid oes angen rheolaeth coetir.
AFONYDD A DŴR CROYW	Caiff prosesau afonydd a gwlypdiroedd eu hadfer, drwy ail-ddolennu, ail-dyfu planhigion ar lannau afonydd, ailgysylltu gorlifdiroedd a lleihau rhediad maetholion. Caiff rheolaeth llifogydd naturiol ei defnyddio lle bynnag y bo modd, gyda'r gwaith hanfodol o amddiffyn llifogydd yn parhau.			Mae afonydd yn ymblethu, llifogi a chreu gwlypdiroedd yn naturiol.	Mae afonydd a gwlypdiroedd sy'n gweithredu'n gwbl naturiol wedi'u sefydlu.
HIRHOEDLEDD	Sicrwydd ymrwymiad i ddad-ddofi yn y tymor canolig.			Ymrwymiad i ddad-ddofi'n cael ei sicrhau am byth lle bynnag y bo modd, e.e. drwy statws ardal warchodedig neu gyfamodau cadwraeth.	

TIRWEDD DDAD-DDOFI

Bydd unrhyw dirwedd ddad-ddofi'n cynnwys brithwaith o wahanol lefelau ar draws y 'sbectrwm' o ddad-ddofi - cysylltu i mewn ac o amgylch ein trefi a'n dinasoedd, yn ogystal â darparu cerrig camu drwy ardaloedd a reolir yn llawer dwysach. Gall pob ardal anelu at ystod wahanol o lefelau gyda'u teithiau dad-ddofi eu hunain.

ALLWEDD

- Dad-ddofi lefel 5
- Dad-ddofi lefel 4
- Dad-ddofi lefel 3
- Dad-ddofi lefel 2
- Dad-ddofi lefel 1
- Tir heb ei ddad-ddofi
- Ardaloedd trefol

NODWEDDION

A Gall cymunedau gyd-fyw ochr yn ochr ag ardaloedd a ddad-ddofwyd, sy'n cefnogi economïau seiliedig ar natur.

B Mae gweithgareddau adfer yn sbarduno adferiad, gan gynnal swyddi lleol ar y tir.

C Mae gan bobl fynediad i brofi natur yn ei holl amrywiaeth, gyda'r we fywyd wedi'i hadfer.

D Gall pontydd gwyrdd ddarparu coridorau ecolegol ar draws rhwystrau fel ffyrdd.

E Mae mentrau fel cynhyrchu coed yn gynaliadwy yn digwydd ochr yn ochr â choedwigaeth a ffermio.

EWCH I’N GWEFAN
rewildingbritain.org.uk

REWiLDiNG BRiTAiN

2024 © Rewilding Britain

Darlunio: Tom Clohosy Cole

Mae Rewilding Britain yn sefydliad corfforedig elusennol cofrestredig yng Nghymru a Lloegr (rhif 1159373), a’r Alban (rhif SCO45685).
Swyddfa gofrestredig: The Courtyard, Shoreham Road, Upper Beeding, Steyning, West Sussex BN44 3TN